

temették a halottat, hogy annak vállalai teljesen felnyomódtak (695-ös sír).

Az objektumok tekintetében nagy számban találunk Árpád-kori, illetve őskori gödröket, méhkas- illetve egyenes falú vermeteket, azonban szétszántott kemence platnira csak egy ízben bukkantunk (630-as objektum). A már korábban megtalált árok mind K-i, mind Ny-i irányban, illetve a köztes szelvényekben is folytatódott, néhol azonban gödör metszette.

Az Árpád-kori gödrök és vermek közti távolság, illetve házak nyomának hiánya esetleg felszíni boronaházak meglétére utalhat.

M. ARADI CSILLA

82. Gálosfa, Kistótváros

(Somogy megye) *Kk*

Az 1998 őszen leletmentésként induló feltárás a Gálosfa-Kistótvárosi határrészen meglepő eredményeket hozott a felszínre. A többnyire kőből, illetve néhol téglából rakott falmaradványokat a felszíntől számítva több mint 170 cm mélyen követtük nyomon, azonban az alapozási árkot még így sem találtuk meg. A 2,5×3,5 méteres, négyszögletű építményhez (toronyhoz?) D-i irányból egy fal csatlakozott (3. fal). A terület külön érdekessége az egyik oldalán vakolt falrészlettel („a” falrészlet) rendelkező 1. helység, amelyet másodlagosan, részben a toronyból szakították ki („b” falrészlet). Ennek a helyiségnek lapjára fektetett, habarcsba rakott téglá járósintjét is megtaláltuk a „b” falrészlet mellett, 125 cm mélyen.

A törmelékben, amely kb. 110 cm mélységig egyseges, réteg nélküli betöltésű volt, a sok kő- és tégladarab mellett olyan különlegességeket is találhatunk, mint egy osztrák, grafitos csempetöredék, avagy zöld ólomházas lovag-alakos kályha mérműdíszes csempéjének darabjai. Ugyancsak a dísz tárgyak körébe tartozik egy, fehér ónmázzal mindkét oldalán bevont kancsó töredéke.

A törmelékanyag alatti szürke, agyagos talaj kevés 13–14. századi kerámiát tartalmazott, amelyet néhol 3–5 cm vastag faszenes égésréteg választott el a törmelékes betöltéstől.

A szokatlan leletanyagra a terület birtoklástörténete adhat választ. Tímár Péter összegző tanulmányában aprólékos és módszeres levéltári kutatások alapján kimutatta, hogy a Szerdahelyi család birtokközpontját, valamint az 1335-ben Miklós mester által alapított, Szent László tiszteletére szentelt pálos kolostort nem a mai a Kaposszerdahelyen kell keresnünk (Guzsik Tamás véleményével ellentétben, aki Kaposszerdahely belterületének déli részén azonosította a kolostort), hanem a Gálosfával szomszédos Tótváros puszta környékén. A 15. század vége – 16. század eleje körül, a Ders

ág kaposújvári birtokközpontjára költözése, illetve a Dancs ág kihalása után, az Imrefyek kezén egyesül a birtok, akik sáncárokkal körülvett kastélyt is építenek az ekkor már Tótvár(os) néven emlegetett településen. A hármás birtoklás ideje alatt azonban mindhárom ág külön kúriát tartott fenn.

A szerdahelyi kolostor Gyöngyösi Gergely szerint 1520 körül a pálos rend egyik leggazdagabb kolostora és temploma volt. A toldi vikariátus alá tartozó perjeség az alapító család temetkezési helyéül is szolgált.

Ezt bizonyítja Ders Márton bán 1412-ből származó engedély kérelme, miszerint 100 arany forint ellenében kápolnát építene a kolostorhoz Szent Márton tiszteletére, temetkezés céljából. 1424-ben Szerdahelyi Klára végrendelete szól a kolostorba való temetkezésről, 1470-ben pedig egy bizonyos Szent Mihály kápolnáról értesülünk, ahol a remeték hetente két alkalommal a meghalt családtagokért misét mondanak. 1464-ben Mátyás király évi 100 aranyforint értékű só kiutalását rendeli el a kolostor számára, hogy az uralkodó lelki üdvéért imádkozzanak. Ezt az adományt 1511-ben II. Ulászló is megújítja. A kolostorról utoljára 1542-ben értesülünk.

A Szerdahelyi család soraiból Dancs Pál jó kapcsolatot tartott fenn Újlaki Miklóssal, Somogy vármegye főispánjával, aki 1474-ben Mátyás pártfogásába ajánlja Pált. A kolostorhoz fűződő uralkodói kapcsolat mellett, ez egy másik lehetséges út, amelynek révén eljuthattak a lovagalakos kályha nyomódúcai Szerdahelyre. A szentjakabi monostor erősen kicsinyített csempemásátát is magyarázná ez a kapcsolat, mivel a Szerdahelyiek a 13. század óta, kisebb kényszerű megszakításoktól eltekintve, mindvégig a kaposszentjakabi monostor kegyurai is voltak.

Az ásatás területét Tímár Péter levéltári kutatásai alapján a pálos kolostorral azonosítja. A kisszámú feltárt pálos emlékek szempontjából (Somogy megyében egy sincs!) lényegesnek tűnik egy ilyen, aránylag kevésbé lepusztult állapotú műemlék feltárása. Reményeink szerint lehetőség nyílhatna egy komplex kutatásra, amely a kolostor gazdasági részlegét (malmok stb.) is bemutatná. Ugyancsak fontos kutatási eredmény lenne egy nagy múltú nemesi család birtokközpontjának ásatás során történő megismerése (kúriák, kastély).

A terület magántulajdonban van, a tulajdonos a feltárás után a romterület kialakításához, szóbeli ígérete alapján, anyagilag is hozzájárulna.

M. ARADI CSILLA

83. Gyenesdiás, Faludi u. (MRT 1. 13/2. lh.)

(Zala megye) *Kk*

A középkori Falud temploma, és a körülötte lévő temető régóta ismert. Gázvezeték építése során a temető